

Multidisciplinair leren op de Nieuwste School

Werken aan grote vraagstukken: van gezond-verstand-kennis naar krachtige kennis

Uit de bevindingen van de werkgroep Onderwijs2032 blijkt dat scholen worstelen met het structureel aan bod laten komen van vakoverstijgende vaardigheden, zonder de eigenheid van vakken uit het oog te verliezen. Op de Nieuwste School in Tilburg hebben we geprobeerd om in de bovenbouw deze twee ambities samen te brengen. Een casus.

DOOR REINIER GEURTS EN ILONA WEVERS

Lange tijd hebben wij, de docenten humanics (de mens en maatschappijvakken) op de Nieuwste School, gezocht naar overlap in kennis tussen onze vakken. Dit bleek echter weinig succesvol te zijn. De aangeboden kennis was oppervlakkig en onsamenhangend. Er bleek een andere aanpak nodig om tot betekenisvol en diep leren te komen waarbij een leerling nieuwe kennis en vaardigheden bewust integreert in

kennis en vaardigheden die hij al heeft (Koopman, 2017a). Maar de aanhouder wint. Met de steun van het Leraar Ontwikkelingsfonds hebben we opnieuw gezocht naar een kansrijke benadering. Die vonden we in het formuleren van een gezamenlijke visie en een aantal vakoverstijgende vaardigheden (zie kader). Vanuit deze toekomstgerichte visie werken we nu waar mogelijk thematisch aan de grote vraagstukken van deze tijd, waaronder klimaatverandering, globalisering en ongelijkheid.

Bij elk vakoverstijgend thema willen we echter de eigenheid van de vakken behouden. Dit om te kunnen voldoen aan de exameneisen, maar vooral omdat we door middel van complexe en authentieke opdrachten krachtige kennis willen aanbieden (Koopman, 2017b). Kennis is 'krachtig' wanneer je die kunt gebruiken om vraagstukken te analyseren en oplossingen te bedenken. Krachtige kennis is vakspecifiek en kan alleen aangeboden worden door vakdocenten. Deze kennis staat tegenover 'gezond-verstand-kennis' die je opdoet door eigen ervaring (Beneker, 2017). We nemen u mee in een van onze uitwerkingen.

Thema: moslimterrorisme als onoplosbaar probleem

Een van de grote vraagstukken die we vakoverstijgend hebben aangeboden is terrorisme. Een onderwerp waar leerlingen regelmatig mee geconfronteerd worden: media-aandacht rondom aanslagen, extra controles op vliegvelden en het afgelasten van schoolreisjes. Veel leerlingen zien terroristen als gewelddadige moslims. Een beeld dat zij in de media steeds bevestigd zien. Op school willen we dat leerlingen hun kennis over terrorisme verdiepen vanuit meerdere (vakmatige) perspectieven. Het doel van dit thema was dat leerlingen een genuanceerder beeld zouden krijgen van terrorisme dan de media schetsen. Terrorismen is een ingewikkeld probleem van alle tijden waar

geen kant-en-klare oplossing voor is. De humanicsvaardigheid weloverwogen oordelen stond het hele thema dan ook centraal. Gedurende vijf weken zijn leerlingen acht uur per week ondergedompeld in dit vraagstuk. De nadruk lag bij geschiedenis op de definitie en de verschillende golven van terrorisme (tijdvak 9 en 10). Bij aardrijkskunde gingen de leerlingen op zoek naar de oorzaken van terrorisme (samenhangen en verschillen in de wereld, domein B2) en bij maatschappijleer werd aandacht besteed aan radicalisering en de invloed van de media (domeinen rechtsstaat en pluriforme samenleving, domein B en E). Het thema werd afgesloten met een debat. Hiermee oefenden zij de humanicsvaardigheid argumenteren.

Van gezond-verstand-kennis naar krachtige kennis

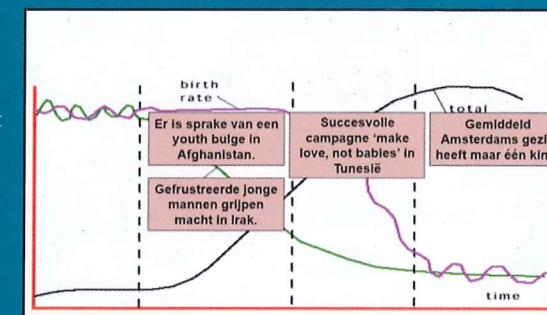
Bij de start van het thema brachten we de voorkennis over terrorisme in kaart (figuur 1). Feitelijk de gezond-verstand-kennis. De leerlingen zagen terrorisme als een gewelddadig en religieus fenomeen. Terroristen zijn door en door slecht. In de toekomst neemt dit probleem alleen maar toe. Een oplossing voor terrorisme is er niet.

Figuur 1: gezond-verstand-kennis (start thema)

Aardrijkskunde

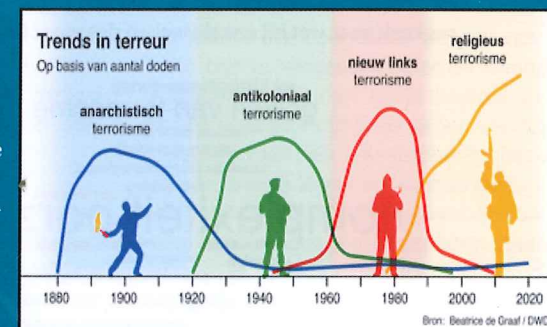
Een van aandachtspunten in domein wereld (B24a1) is 'het vergelijken en categoriseren van landen door middel van indicatoren'. Voor dit aandachtspunt hebben

we een relatie gelegd tussen demografische indicatoren (geboortecijfer, sterftecijfer en bevolkingsgroei) en terrorisme. De vraag tijdens de les was 'is bevolkingsgroei een oorzaak van terrorisme?' In Zonen grijpen de wereldmacht (Heinsohn, 2008) legt Gunnar Heinsohn een verband tussen de demografische opbouw in verschillende landen en de conflicten en spanningen die daarmee gepaard gaan. Heinsohn beschouwt de zogenoemde youth bulge (een overschot aan jonge mannen) als het grootste gevaar voor een samenleving. Door deze theorie middels een 'living graph' opdracht te koppelen aan het demografisch transitie-model blijkt dat landen waar veel terrorisme voorkomt voornamelijk in fase 2 zitten. Omdat niet in alle landen die in fase 2 zitten terrorisme voorkomt, zijn we tijdens de lessenreeks ook op zoek gegaan naar economische, politieke en sociaal-culturele verklaringen.

Geschiedenis

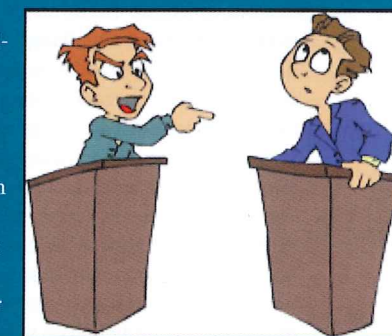
Door terrorisme in historisch perspectief te plaatsen kunnen enkele hardnekkige mythes bestreden worden. Zo blijkt het religieus terrorisme slechts een

van de vele vormen van terrorisme. Daarnaast werden veel antiekoloniale vrijheidsstrijders eerst als terrorist en nu juist als held gezien.

Maatschappijleer

'Terrorisme is een effectief middel om een doel te bereiken.' Voor deze en zes andere stellingen verzamelden leerlingen gedurende het thema voor- en tegenargumenten bij de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en maatschappijleer. Een week voor het afsluitende debat kregen leerlingen te horen over welke stellingen ze zouden debatteren. In een debat van tien minuten probeerden leerlingen in duo's elkaar te overtuigen. Dit debat werd beoordeeld met een punt voor de drie betrokken vakken.

Na het thema inventariseerden we nogmaals hoe leerlingen tegen terrorisme aankeken (figuur 2). Leerlingen bleken in deze korte tijd een heleboel nieuwe kennis en inzichten opgedaan te hebben. 'Wow, wat was ik dom. Ik wist alleen dat het iets met IS en het Midden-Oosten was', zei een leerling verbaasd toen hij terugkeek naar wat hij enkele weken daarvoor had opgeschreven.

Figuur 2: krachtige kennis (einde thema)

Opvallend was dat leerlingen inzicht kregen in de complexiteit van het vraagstuk. Factoren als ongelijkheid, ontwikkeling, klimaatverandering, bevolkingsgroei en xenofobie dragen bij aan het ontstaan van terrorisme. Een leerling zei dan ook: 'Ik weet nog niet wat dé oorzaak is van terrorisme, maar ik snap wel dat het super ingewikkeld is. Op het journaal kunnen ze toch nooit in een paar minuten vertellen hoe het zit?'

Waar leerlingen eerst dachten dat terroristen enkel gewelddadige slechte mensen waren, heeft het toegenomen inzicht geleid tot meer begrip voor de motieven van terroristen. Daarnaast plaatsen leerlingen het fenomeen meer in een historisch perspectief doordat zij inzien dat er in de loop van de geschiedenis verschillende golven van terrorisme zijn geweest. Waar leerlingen eerst geen oplossing zagen, zien zij nu een scala aan oplossingen, zoals radicalisering en/of klimaatverandering tegengaan, zorgen voor ontwikkeling van landen en aandacht besteden aan terrorisme in de media (zie figuur 3).

Figuur 3: mogelijke oplossingen terrorisme (einde thema)

Tot slot

We pretenderen natuurlijk niet het complexe vraagstuk terrorisme volledig ontrafeld te hebben. Maar de leerlingen hebben zich binnen dit thema krachtige historische, geografische en maatschappelijke kennis eigen gemaakt. Hiermee kwamen zij tot een meer weloverwogen oordeel. Dit kwam naar voren in de argumenten tijdens het debat.

'Als de media zich niet terughoudender opstellen bij aanslagen of dreigingen, dan komt aan deze golf van terrorisme voorlopig geen einde.' (4 vwo-leerling tijdens het debat).

'De opwarming van het klimaat moet stoppen! Dit is een betere oplossing voor terrorisme dan het bombarderen van IS in Irak en Syrië.' (4 havo-leerling tijdens het debat).

Door dergelijke thema's op De Nieuwste School vakoverstijgend aan te bieden zijn we in staat om leerlingen op een structurele manier zowel vakkennis als vakoverstijgende vaardigheden mee te geven waarmee we hopen dat ze onze wereld in de toekomst op een verantwoorde manier zullen vormgeven. ●

Reinier Geurts en Ilona Wevers zijn docenten aardrijkskunde en humanics op De Nieuwste School in Tilburg. De Nieuwste School is een middelbare school in Tilburg die sinds september 2005 bestaat. Onderzoekend leren en vakoverstijgend thematisch werken staat centraal in de onder- en bovenbouw. Op De Nieuwste School wordt gewerkt zonder les- en werkboeken. Leerlingen werken vanuit doelen waarvoor bewijslast verzameld wordt.

Wil je meer weten over het thema terrorisme en andere vakoverstijgende thema's in de bovenbouw of ben je benieuwd naar de manier van werken op De Nieuwste School, ga naar www.denieuwsteschool.nl/Onzeschool/DNSAcademy. Op deze site deelt De Nieuwste School kennis en ervaringen.

Literatuur

- Koopman, M. (2017a). Diep Leren, praktische handreiking voor het bevorderen van diep leren bij leerlingen in het voortgezet onderwijs. Eindhoven, Nederland: Eindhoven School of Education.
- Koopman, M. (2017b). Evaluatieonderzoek De Nieuwste School 2016-2017. Eindhoven, Nederland: Eindhoven School of Education.
- Samenhang in het curriculum. (z.j.). Geraadpleegd op 7 december 2017, van <http://magazine.onderwijs2032.nl/onderwijs2032-in-de-praktijk#!/samenhang>
- Beneker, T. (2017). Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken. Tilburg, Nederland: Fontys Lerarenopleiding Tilburg.